

Omsorgsfull undervisning

Mange lærere etterspør en bedre skolehelsetjeneste og flere tilgjengelige fagpersoner som kan trå til når vanlig, omsorgsfull undervisning ikke er tilstrekkelig.

TEKST

Gro Elisabeth Paulsen

PUBLISERT 5. juni 2013

PSY
KOL
OGI

VELMENENDE:
Helsedirektoratets program Veiledning og informasjon om psykisk helse hos ungdom forsvinner lett i villniset av velmenende tiltak, skriver Lektorlagets leder Gro Elisabeth Paulsen.
Foto: YAY Micro

DEBATT: PSYKISK HELSE I BARNEHAGE OG SKOLE

Lederartikkelen i april argumenterte for at helsefremmende, forebyggende og oppfølgende psykisk helsearbeid må være noe dagligdags som voksne i barnehage og skole tar ansvar for.

Elementær pedagogisk innsikt tilsier at ungdoms motivasjon og kapasitet til konsentrert og systematisk læring avhenger av psykisk overskudd og vitalitet. Skolen som pedagogisk institusjon kan derfor ikke ignorere elevenes psykiske helse, eller overse at psykiske plager går ut over skolearbeid. Dersom unge blir friskere av kunnskap om psykisk helse, er det nærliggende og fornuftig å la skolen være førstelinje i arbeidet for å forebygge helseproblemer i befolkningen.

Overfåret

Opplysningstanken er en av skolens grunnsteiner. Den knytter an til håpet om at mer kunnskap og mer utdanning kan gi oss et rikere liv og et stadig bedre samfunn. Tilliten til kunnskapens helbredende og foredlende kraft fører imidlertid til at listen over små og store problemer som skolen skal «ta seg av», blir uendelig. I tiår har skolen blitt overfåret med handlingsplaner, kampanjer, tiltak og strategier med utallige aktverdige og uangripelige formål. Jeg nevner i fleng: Kampanjer mot narkotika, røyking, rasisme, usunt kosthold, drukningsulykker, mobbing, tvangsekteskap og familievold. Kampanjer for miljøvern, brannvern, trafikksikkerhet på skolevei, Internett-vett, økt mosjon og fysisk aktivitet, om personlig økonomi, personlig hygiene, smittevern og vaksiner, førstehjelp, prevensjon, seksualitet og avverging av seksuelle overgrep.

Mange av kampanjene har elementer som berører og påvirker psykisk helse, og alle kampanjene har elevenes beste som mål. Når skoler sier de heller vil satse på skolefagene, må det sees som en reaksjon på totalomfanget av ulike tiltak, og fraværet av koordinering og prioritering fra myndighetenes side. Helsedirektoratets program *Veiledning og informasjon om psykisk helse hos ungdom* forsvinner lett i villniset av velmenende tiltak som det verken følger struktur, penger eller fagpersoner med.

Urinveisplager og mobbing

Det er heller ingen selvfølge at barns fysiske helse følges opp i norske skoler. Etter fire år med målrettet tilsyn konkluderte Arbeidstilsynet nylig med at en uakseptabel høy andel av kommunene tilbyr ikke forsvarlig innemiljø i skolene. Enkelte skolebygg har forfalt over tiår, og skolebarn risikerer kroniske plager med urinblæren fordi de holder seg hele dagen for å unngå skolens ufysiske doer. Rapporter viser også at mobbing er utbredt på tross av jevnlig medieoppslag, politikerløfter og tiltak.

Kampen for et godt skolemiljø, for både kropp og sjel, er altså langt fra vunnet. Ungdoms psykiske helse er lite synlig, og inntil det går riktig galt, overlates den derfor lettere til amatørskap og festtaler.

Respekt, ledelse, kunnskap

Sterk satsing på skolefagene behøver ikke å bety at skolen svikter sin oppgave som helsefremmende institusjon. Det er ingen grunn til å trekke et kunstig skille mellom elevs arbeid med sin egen personlige utvikling og arbeid med fagene. Det er heller ingen motsetning mellom trivsel, trygghet og krav om faglig læring.

De viktigste kjennetegnene ved den gode læreren, forstått som en som skaper gode læringsresultater, kan oppsummeres i tre punkter: En slik lærer utøver respekt, toleranse, empati og interesse for eleven, hun tar lederskap og ansvar for regler og arbeidsro i klassen, og har faglig viten på et så høyt nivå at hun varierer og tilpasser undervisningen etter situasjonen.

Lærere med solid faglig trygghet slipper å engste seg for sin egen status. De kan konsentrere seg om å møte elevene med voksen vennlighet. Gode lærere kjenner også sine egne begrensninger og utvider ikke lærerrollen til å opptre som terapeut. Krav om at elevene skal lære å lese, skrive og regne – kall det gjerne resultatet av PISA- sjokket – har bidratt til en opprydning på dette området.

Mange lærere etterspør en bedre skolehelsetjeneste og flere tilgjengelige fagpersoner som kan trå til når vanlig, omsorgsfull undervisning ikke er tilstrekkelig. Mange etterspør også etterutdanning i psykologi for praktiserende pedagoger. Kunnskap må til, ikke bare rettet mot tilfeller av plager og sykdommer, men som grunnleggende viten om menneskers livsvilkår, våre skrøpelige og sårbare sider, både fysisk og psykisk.

gep@norsklektorlag.no

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 50, nummer 6, 2013, side

TEKST

Gro Elisabeth Paulsen, Leder i Norsk Lektorlag